

Inleiding internationaal publiekrecht

Carlijn Spijkers

Inhoudsopgave

Week 1: Internationale rechtsorde

Week 2: Subjecten van het internationaal publiekrecht

Week 3: Jurisdictie en immuniteiten

Week 4: Verdragenrecht en aansprakelijkheidsrecht

Week 5: Handhaving en geschillenbeslechting

Week 6: Internationaal publiekrecht als wereldrecht: utopie of realiteit?

Jurisprudentie

Week 1: Internationale rechtsorde

Inleiding

JIT is een team dat onderzoeken doet in Europa. Zij hebben ook de MH17 onderzocht. Ze bestaat uit 5 landen (het onderzoeksteam). Vorig jaar deed een internationaal tribunaal uitspraak van een zaak tussen Nederland en Rusland. Tribunaal is een internationaal gerechtshof. De zaak ging over een boorplatform in de Noordelijke IJsee. De Russen waren het er niet mee eens en zij hadden de boot naar een haven gebracht, zonder Nederlandse toestemming. Nederland spande hierom een zaak aan op grond van onrechtmatige daad (zij vonden dat Rusland iets had geschonden).

Internationaal publiekrecht (IPUR) is het recht dat primair het recht van staten reguleert. Het IPUR onderscheidt zich daarom van de andere vakken. Het publiekrecht op internationaal niveau richt zich op de verticale rechtsorde (twee onafhankelijke soevereine staten). Het recht wordt beantwoord door internationale rechtsbronnen.

Ontwikkeling internationaal publiekrecht

De ontwikkeling begint rond de 16^e en 17^e eeuw. Het ontstaat wanneer de Europese landen zich gaan globaliseren. Er ontstonden relaties waardoor de wetten gereguleerd moesten worden. Het begon in Spanje en het eerste schrift werd gemaakt door **Hugo de Groot** (1583-1645). Hij wordt ook wel de 'vader' van het Internationaal Publiekrecht genoemd. Hij was een student aan de Universiteit Leiden. Hij schreef een boek 'Mare Librium.' Het boek ging over IPUR.

Een andere belangrijke gebeurtenis van Internationaal Publiekrecht is de ontwikkeling van het **statensysteem**. De **Vrede van Westfalen** (Münster, 1648) werd de soevereiniteit van de laaglanden erkend. Soevereiniteit betekent 'van geen enkel ander land afhankelijk.' Het werd bedacht door Jean Bodin. Hij vond dat een koning (en staat) soeverein moesten zijn. Als staten soeverein zijn, betekent dit dat elke staat gelijkwaardig is. Dit is de eerste consequentie van soevereiniteit. Een tweede consequentie is dat een staat een exclusief staatgezag bezit.

Staten kunnen niet verplaatsen, ze moeten dus met de andere staten contact houden en elkaar respecteren. Elke staat (gemeenschap) heeft zijn eigen regels (Ubi societas ibi ius). Het contact tussen de staten moeten via **co-existentie** verlopen (vreedzaam naast elkaar leven).

In de 19de en 20ste eeuw zorgen de toenemende economie en het vertrouwen voor **coöperatie** (samenwerken). De landen gingen samen werken met behulp van verdragen en organisaties. Er ontstond een groot netwerk van regels en het groeide enorm. Er zijn nu erg veel verdragen.

Internationale rechtsorde

Er komt een internationale rechtsorde gecreëerd na de verdragen. Het bestaat uit onafhankelijke soevereine staten. Deze orde is anders dan een nationale orde. In nationale rechtsorde is er een parlement, rechtsprekende macht en uitvoerende macht, maar in de internationale rechtsorde is er geen centrale rechtsprekende-, uitvoerende- en wetgevende macht. Het is namelijk verticaal gestructureerd. Op nationaal niveau worden verdragen toch dagelijks toegepast, zodat andere staten hier ook vanaf kunnen weten.

Bronnen van internationaal publiekrecht

Het is alleen positief recht (niet zoals vroeger natuurrecht). Het recht wordt gemaakt en vastgesteld (ius positivum). Het uitgangspunt is dat het recht door staten wordt gemaakt en dat staten gebonden worden aan de verdragen door impliciete of expliciete methode. Zij worden gebonden op het moment wanneer ze ermee instemmen. In 1927 deed het permanent Hof een uitspraak over een geschil (**SS Lotusarrest**). Twee schepen botsten en het Turkse schip zonk en een aantal zeelieden kwamen om het leven. De Turken zeiden dat zij de Franse kapitein mocht vervolgen, maar de Fransen waren het hier niet mee eens. Zij zeiden dat de Turken dit niet mochten, omdat er niks in de internationale wet stond hierover, maar dit gebruikte de Turken juist als hun aanval, want zij vonden daardoor dat het daardoor juist wel mocht. De Permanent Court of International Justice zei dat Turkije de enige jurisdictie had.

Frankrijk heeft geen regel die het Turkije verbied om rechtsmacht uit oefenen. Dat is zo, omdat de Turkije een soevereine staat was. Dus zij waren bevoegd, omdat zij niet beperking op de onafhankelijkheid mochten hebben.

De bronnen van het internationaal recht staan in Statuut van het Internationaal Hof van Justitie

Primaire rechtsbronnen (art. 38 sub a, b, c Statuut)

- Verdragen
- Gewoonte
- Algemene rechtsbeginselen

Secundaire rechtsbronnen (art. 38 sub d Statuut)

- Jurisprudentie
- Doctrines

Deze bronnen zijn limitatief. Ook zijn besluiten van internationale organisaties geldig en in de tweede plaats de eenzijdige verklaring (belofte) van een staat. Sommige auteurs zeggen dat 'soft law' ook een rechtsbron is, het zijn invullingen van 'hard-law.'

Internationaal gewoonterecht

De oudste bron van internationaal recht is **internationaal gewoonterecht** oftewel de ongeschreven regels. Deze regels werden afgeleid uit gedragingen van staten. De codificatie bestond nog niet. Het is ongeschreven van karakter en het bestaat uit een aantal eisen. Deze zijn te vinden in het Statuut in art. 38 sub b. Een regel moet voldoen aan twee eisen, er moet sprake zijn van 'general practice' (usus) en het moet geaccepteerd zijn als recht. De eerste vereiste volgt uit het fysieke. Wat doen de machten? Het moet objectief, wijdverspreid en consistent over een lange periode gaan.

Opinio juris is ook een vereiste, het is het subjectieve onderdeel. Het deel moet worden nagevolgd, omdat er sprake is van een rechtsregel. Het gaat over wat staten zeggen in verklaringen tijdens bijeenkomsten of vergaderingen. Het gaat om de meningen over de praktijk. Er zijn wel twee voorwaarden: uniformiteit en constantheid.

Het gevolg van dit gewoonterecht is dat het als **universeel geldingsbereik** wordt beschouwd.

Het is ontstaan door de **metafoor**. Op het moment dat er een gedachte ontstaat, is het gewoonte. Een tweede is **de internationale rechtsorde**. Het gaat over wat de staat doet en hun praktijken.

Verdragen

Dit is waarschijnlijk wel de nieuwste en de meest gebruikte bron. Om deze verdragen te beoordelen, worden de verdragen gecategoriseerd. Er zijn **bilaterale verdragen** en **multi verdragen**. De eerste geldt voor twee staten en de tweede geldt voor meer dan twee staten. Er zijn verdragen die te vergelijken zijn met Statuten of iets anders (institutioneel). Verdragen kunnen ook lijken op de wetgeving (wetgevend karakter). Ook kan er nog sprake zijn van een contractueel verdrag.

Eerst moet er worden vastgesteld wat de reikwijdte is van een verdrag, formeel of materieel. Formele reikwijdte gaat over voor wie het verdrag geldt (staten). Op de tweede plaats moet er worden vastgesteld wat de materiële reikwijdte is van een verdrag. Dit betekent: wat is de betekenis van het verdrag? Is dat daadwerkelijk afgesproken? Ten slotte is er ook nog een temporele reikwijdte (waar en wanneer geldt het?).

Hoe stel je de formele reikwijdte vast? Hierbij moet je kijken naar het verdragenrecht. Dit staat zowel in geschreven (Weens Verdragenverdrag (WVV)) als ongeschreven recht.

Samenloop van bronnen

Gewoonterecht en verdragenrecht kunnen samenlopen. Dit kan door ongeschreven regels te codificeren (in een verdrag). Dit is de eerste mogelijkheid. Een tweede mogelijkheid is dat geschreven regels zo belangrijk zijn (algehele **praktijk**) dat het gewoonterecht wordt. Een laatste manier voor een samenloop is opgenomen in North Sea Continental Shelf cases. Hier was de vraag welk stuk zee bij

welk land hoorde. Nederland en Denemarken hadden dezelfde mening en Duitsland een andere. Nederland en Denemarken hadden beiden een verdrag getekend die ging over grensafbakening. Duitsland was niet gebonden aan dat verdrag. Dus zij vonden het niet leuk. Nederland en Denemarken vonden dat de regel over afbakening zoveel praktijk had gegenereerd, dat het een regel van internationaal gewoonterecht was geworden.

De inhoud van internationaal publiekrecht heeft als uitgangspunt dat de staten zelf mogen vaststellen waarover ze regels maken. Er is wel een uitzondering en dat is het dwingend recht (*ius cogens*).

Zelftoetsvragen

De functies van internationaal publiekrecht zijn:

- Het scheppen van orde en rechtszekerheid in de internationale betrekkingen tussen staten
- Het behartigen van internationaal overeengekomen doelstellingen, zoals handhaven van vrede en veiligheid, respect voor mensenrechten, duurzame ontwikkeling, armoedebestrijding, terrorismebestrijding, bescherming leefmilieu, wereldeconomische orde.

De Nederlandse regering is niet verplicht om de ontwikkeling van het internationaal rechtsorde te bevorderen. Zij kunnen zich wel binden aan een verdrag bijvoorbeeld om het zo te bevorderen, maar er is geen wet die het verplicht. Een land mag zelf interpreteren wat de internationale gemeenschap is.

De primaire bronnen van internationaal recht op grond van art. 38 Statuut IGH zijn **verdragen**, **gewoonterecht** en **de door de beschaafde naties erkende algemene rechtsbeginselen**. De verdragen zijn geschreven overeenkomsten, gesloten onder internationaal publiekrecht, tussen twee (bilateraal) of meer (multilateraal) staten, tussen een of meer staten en een internationale organisatie of tussen internationale organisaties onderling. Het gewoonterecht bestaat uit twee elementen: regelmatige statenpraktijk (*usus*) en de opvatting dat deze praktijk vereist is op basis van het internationale recht (*opinio iuris neseccitatis*). De algemene rechtsbeginselen gaan over de technisch-juridische beginselen. Bij verdragen wordt er onderscheid gemaakt tussen drie soorten:

- *Traités-contrats* (oftewel **contractuele verdragen**). Zij regelen de betrekkingen tussen staten en is te vergelijken met een overeenkomst uit het nationale recht.
- *Traités-lois* (oftewel **verdragen met wetgevend karakter**). Verdragen, waarbij veel staten betrokken zijn. Zij vervullen enigszins een functie van wereldwetgeving.
- *Traités-constitutions* (oftewel **constitutionele verdragen**). Dit zijn verdragen die voorzien in de oprichting van internationale organisaties.

Een belangrijke term is '**Opinio iuris**.' Dit betekent ook wel rechtsovertuiging. De staat moet ervan overtuigd zijn dat de praktijk vereist wordt door een rechtsregel. Het kan worden afgeleid uit verklaringen van vertegenwoordigers van een staat.

Het gewoonterecht heeft als eigenschap dat het moeilijk te zien is voor wie het betrekking heeft, want er is geen specifieke datum waarop het intreedt. Er zijn wel een aantal regels gemaakt. Het moet objectief zijn, wijdverspreid zijn en consistent over een lange periode gaan.

Week 2: Subjecten van Internationaal Publiekrecht

Inleiding

Deze week komt rechtssubjectiviteit aan bod.

De Nederlandse rechtsorde onderscheidt twee rechtssubjectiviteiten. De eerste is de **rechtspersoon** en de **natuurlijke persoon**. Onder rechtspersonen vallen de publieke rechtspersonen en private rechtspersonen (bijvoorbeeld NV). Rechtspersonen zijn fictief. Ze zijn te vinden in boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Natuurlijke personen zijn wel echt. Zij kunnen huwen, kinderen krijgen of erven. Zij kunnen echter niet splitsen of fuseren.

Bij de internationale rechtsorde onderscheiden ze een veelheid van rechtssubjecten. Voorbeelden zijn staten (belangrijk) en internationale organisaties, zoals de VN. Staten zijn te vergelijken met de Nederlandse natuurlijke personen. Zij zijn het meest omvangrijk. Er zijn door de jaren heen meerdere rechtssubjecten bijgekomen. Dit heet verticale proliferatie. De staten hebben op internationaal niveau bevoegdheden opgedragen aan anderen, zoals de natuurlijke personen.

Bedrijven hebben ook rechten toebedeeld gekregen door de staten. Zij mogen deze rechten op internationaal niveau handhaven. Zij zouden zich moeten kunnen wenden tot een internationaal tribunaal.

Er zijn nog meer internationale rechtssubjecten (entiteiten), maar deze worden in het boek behandeld. Deze week komen vooral de staten en de internationale organisaties, met name de VN aan bod.

Staten

Deze groep is te vergelijken met de natuurlijke personen. De staten zoals we ze als tegenwoordig kennen, zijn begonnen door de Vrede van Westfalen. Hier kwam als eerste het begrip **soevereiniteit** ter sprake. Er zijn een aantal criteria waar de entiteiten aan moeten voldoen. Deze zijn gecreëerd door het internationale gewoonterecht. Ze zijn te vinden in EIR (blz. 90 art. 1).

De vereisten van staten zijn:

- Permanente populatie
- Een territorium (er worden geen eisen gesteld aan de omvang of de samenstelling, het hoeft niet aaneengesloten te zijn en de grenzen hoeven niet vast te liggen (North Sea Continental))
- Regering (effectief gezag) (er worden geen eisen gesteld worden aan de staatsvorm)
- Bevoegdheid om internationale betrekkingen aan te gaan (ongeacht het gezag) (koning moet bevoegdheid geven)

Vroeger was het noodzakelijk dat een staat erkent werd (constitutionele theorie). Nu wordt een staat erkend door feitelijkheden (declaratoire theorie). In het stukje van EIR (p. 26 bij 4.) 'Uit het ontbreken ... vervuld worden geacht' staat dat erkenning van staten goed moet worden onderscheiden. Een erkenning van een regering heeft voor de erkenning van de staat geen betekenis.

Het ontstaan van staten was vroeger door het besluiten van de politiek. Tegenwoordig ontstaan staten door feitelijkheden. Een staat kan splitsen (afschieden). Een voorbeeld is Soedan. Zuid-Soedan heeft zich aangesloten bij de VN en het lidmaatschap bij de VN is het ultieme bewijs van het bestaan van een staat. Een ander voorbeeld, waarbij er geen staat is, is Kosovo verklaarde zich in 2008 als soevereine staat en nu erkennen vele staten het ook als een staat. Toch zijn er veel staten die Kosovo niet hebben erkend. Volgens 100 staten bestaat Kosovo en voldoet het aan de vereisten en 100 staten erkennen dit niet.

Een land kan het **recht op zelfbeschikking** krijgen (te vinden op blz. 91 art 1 en blz. 200 art 1). Het recht op onafhankelijkheid (externe zelfbeschikking) komt alleen toe op volken onder koloniale overheersing of volken die onder vreemde overheersing staan (dus bezet worden). Voor alle andere volken hebben recht op interne zelfbeschikking, dus zij moeten dit uitoefenen binnen hun eigen staat. Dit recht overlapt met individuele mensenrechten van natuurlijke personen (bijvoorbeeld Cataloniërs hebben

geen recht op deze zelfbeschikking). Ze zouden alleen een onafhankelijke staat kunnen vormen met de overheersende volkeren.

Over het algemeen wordt aangenomen dat een **volk** gemeenschappelijke taal, cultuur en geschiedenis heeft.

Internationale organisaties

Tegenwoordig is er sprake van recht op co-existentie en recht op co-operatie. Recht op co-operatie manifesteert zich in het oprichten van internationale organisaties. Zij lijken op de Nederlandse rechtspersonen. De internationale staten kunnen organisaties oprichten voor een speciaal doel, zoals het bewaren van de vrede (NAVO). Daarnaast kunnen ze ook staten oprichten voor een algemeen (en politiek) doel, zoals de VN en de Raad van Europa. Staten overleggen steeds vaker in fora. Een organisatie moet rechtspersoonlijkheid hebben (zelfstandigheid, eigen wil). Het Internationaal Gerechtshof in Den Haag is een zelfstandige rechtspersoon (volgens art. 4 (blz. 401)).

Wie rechtspersoonlijkheid heeft kan **expliciet** (in verdragen) of **impliciet** (moet worden afgeleid uit verdragen of intenties). Hier moet de vraag gesteld worden: Is het noodzakelijk voor het uitvoeren van zijn functies? Zo ja, dan mag er sprake zijn van impliciete bevoegdheid.

Of de VN een rechtspersoonlijkheid heeft staat in het EIR op blz. 617.

De **gevolgen van het aannemen van rechtspersoonlijkheid** is dat het kan optreden tegen een andere staat. Het kan zelfs zelfstandig aansprakelijkheid inroepen of een staat ter verantwoording roepen. Ook kan een organisatie rechten en plichten aangaan (verdragen). Ten slotte kunnen ze ook onderworpen worden aan het internationaal gewoonterecht.

Een organisatie krijgt bevoegdheid zodra lidstaten deze hebben door middel van attributie.

De **besluitvorming** van organisaties zijn te vinden in het oprichtingsverdrag. Het uitgangspunt binnen organisaties is dat elke staat 1 stem heeft, dit is het beginsel van soevereine staten (gelijke staten). Alle staten moeten voorstemmen, pas dan kan een besluit worden genomen (**unanimiteit**). Dit is echter niet echt praktisch, dus er wordt soms gekeken naar de (gekwalificeerde) meerderheid. Besluiten worden genomen zonder stemming (bij consensus). Er wordt een concepttekst van een besluit opgesteld, wordt voorgelegd aan de leden van het orgaan en er wordt gevraagd of iemand tegen is. Als leden zwijgen, wordt het besluit aangenomen.

Verenigde Naties

Het hoofdkwartier is gevestigd in New York. Het is de grootste organisatie met de meeste leden (93 leden). De doelstellingen van de VN zijn te vinden in art. 1 en 2 van het Handvest. Belangrijke doelstellingen zijn het handhaven van vrede en veiligheid (aanleiding waren de twee wereldoorlogen, te vinden in de preambule). In art. 2 lid 4 staat dat er nooit meer geweld mag worden gebruikt. Maar ze hebben ook speciale bevoegdheden (art. 39 e.v.) geattribueerd aan de Veiligheidsraad (p. 94 art. 24) om vrede en veiligheid te handhaven. Als een situatie een bedreiging of inbreuk op de vrede en veiligheid is, dan kan de Veiligheidsraad maatregelen nemen met economische betekenis (zoals sancties of handelsverboden) of op gewelddadige manier. De situatie van uitsluiting Iraniërs bij technische studies (een arrest van deze week). Besluiten van de Veiligheidsraad hebben een bindende kracht of juist niet? Een andere doelstelling van de VN is het beschermen van mensenrechten.

Zelftoetsvragen

Rechtssubjecten zijn subjecten die regels en plichten mogen maken op internationaal niveau. Zij moeten wel erkend zijn door de andere rechtssubjecten. Er zijn 6 rechtssubjecten waar onderscheid tussen moet worden gemaakt.

De eerste zijn **staten**. Zij zijn de primaire en meest volwaardige subjecten. De tweede zijn **internationale organisaties**. Deze zijn te onderscheiden in regionale en mondiale organisaties. De derde is ontstaan uit de verticale uitbreiding en dat zijn de **volken**. Het recht op zelfbeschikking staat hier voorop. Een hele grote verandering en tevens de vierde is **mensen**. Hierbij gaat het om de

universele rechten van mensen, zoals de vrijheidsrechten en sociale grondrechten. Daarnaast zijn andere rechtssubjecten **rechtspersonen**. Dit kunnen multinationals zijn of bepaalde non-gouvernementele organisaties. Zij worden ook als dragers van de internationale rechten erkend. Ten slotte is er ook nog **humankind**. De mensheid als geheel wordt ook beschouwd als een rechtssubject. Hiervan worden rechten op een leefbare aarde en menswaardig bestaan te worden gerespecteerd.

De staat moet zich aan een viertal voorwaarden voldoen:

- Grondgebied
- Bevolking
- Regering met effectief gezag over het grondgebied en de bevolking
- Mogelijkheid om internationale betrekkingen met andere staten aan te gaan

De hoofdorganen van de Verenigde Naties (art. 7 VN-Handvest) zijn:

- Veiligheidsraad, bestaat uit 15 leden en zijn er voor **vredeshandhaving**
- Algemene Vergadering, stelt een **budget** voor de VN vast

De Algemene vergadering kan alleen met een **gekwalificeerde** meerderheid besluiten aannemen, dit is geregeld in art. 18 van VN-Handvest. Hierin staat dat er twee derde ingestemd moet zijn.

- Economische en Sociale Raad (ECOSOC), is belast met alle sociale en economische zaken
- Trustschapsraad, is belast met de zaken van het **trustschap** (tegenwoordig weinig betekenis)
- Secretariaat, dagelijkse **leiding** van de VN

De Secretaris-Generaal is de leider van het Secretariaat en deze wordt gekozen voor 5 jaar op aanbeveling van de Veiligheidsraad.

- Internationaal Gerechtshof, ingesteld om **geschillen** tussen staten op te lossen

Zij worden ook gebruikt voor gewone adviezen voor de VN. Een **Advisory Opinion** is een advies dat het Hof geeft op verzoek van een orgaan van de Verenigde Naties op grond van artikel 96 VN-Handvest.

De Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens is geen verdrag. Het is slechts een richtlijn voor staten om zich ernaar te gedragen. Het is een niet-bindende verklaring. Het kan wel worden gezien als een toetssteen voor staten.

Deze universele verklaring staat in de '**International Bill of Rights**.' Hierin zijn nog twee andere verdragen opgenomen. Dit is het **Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten** (1966). Hierin staan regels over de handhaving van de drie zaken die worden besproken. Deze is wel bindend, net als de tweede. De tweede is het **Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten** (1966). Deze lijkt op de UVRM, maar het grootste verschil is dat deze dus bindend is.

Er is een internationaal gerechtshof. Deze spreekt oordelen uit over strafrechtelijke zaken op internationaal niveau. Er zijn drie categorieën waarvan dit hof rechtsmacht mag beoefenen. De eerste is **genocide**. Dit zijn ook wel massamoorden. De tweede is **misdrijven tegen de menselijkheid** (denk bijvoorbeeld aan foltering) en de laatste zijn **oorlogsmisdrijven**. Er is in 2010 gekeken naar een toekomstige nieuwe rechtsmacht en deze is voor het berechten van misdrijven van agressie.

Aantekeningen bij de werkgroep

Staten hebben 4 criteria: Grondgebied, bevolking, regering met effectief gezag en de staat moet ook internationale betrekkingen hebben met andere landen. Of een staat erkend moet worden, ligt aan de theorie die er aangehangen wordt: Declaratoir of constitutioneel.

Er zijn een heleboel internationale organisaties, maar de VN is het belangrijkste.

De VN heeft een groot hoofdorgaan: de **Veiligheidsraad**. De belangrijkste taak van de Veiligheidsraad is de handhaving van de internationale vrede en veiligheid (art. 24 lid 1 VN-Handvest). De Veiligheidsraad is actiever geworden na de Koude Oorlog. Ze zorgen voor vredesmissies. Ze kunnen een sanctie opleggen (zoals het verbod voor reizen voor de terroristische organisaties).

Er zitten sowieso de 5 grote machten: China, Rusland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Amerika. Verder wordt de rest gekozen (art. 23 VN-Handvest).

De verkiezingen van de niet-permanente leden worden door stemrechten (iedere staat heeft er een). Dit staat in art. 27 VN-Handvest.

Er moet gestemd worden en wanneer twee-derde meerderheid (art. 18 VN-Handvest) present is en stemt, dan kan de stemming doorgaan en worden de niet-permanente leden gekozen. Ook moet er bij de Algemene Vergadering een aanbeveling komen van de Veiligheidsraad (art. 39 VN-Handvest). Ook kunnen er besluiten worden genomen (art. 41 en 42 VN-Handvest).

De besluiten van de Veiligheidsraad zijn bindend (art. 25 VN-Handvest) en voorstellen niet. Besluiten kunnen met of zonder geweld (art. 41 en 42 VN-Handvest).

Conditions of Admission (p. 614)

De VN was net opgericht, alleen er was sprake van de Koude Oorlog. Rusland en de VS zorgden met hun Vetorecht dat er geen nieuwe leden kwamen (omdat ze niet communistisch of juist wel waren). In dit arrest stonden de criteria voor het toelaten voor een staat. De criteria moeten redelijkerwijs worden toegepast bij toelating in de VN.

Report of the Committee on the Admission of new Members concerning the Application of Palestine (p.125)

In dit rapport staat dat er twijfel was over de toelating van Palestina. Er was twijfel over een regering met effectief gezag. En ook over de betrekkingen met andere landen. Ze zijn wel lid van andere organisaties, maar daarnaast staat er in de Oslo akkoorden dat Palestina niet alleen betrekkingen aan kunnen gaan. Toch komt er een aanbeveling van de Algemene Vergadering en ze mogen een geen-lid observatie staat worden.

1. Issue

In hoeverre Nederland handelde rechtmatig door personen met de Iraanse nationaliteit te verbieden om onder meer kernfysica in Nederland te studeren?

2. Rules

Art. 26 IVBPR, art. 25 en 103 VN-Handvest, S/RES/1737 para. 17.

3. Application

De resolutie 1737 was een besluit volgens art. 41 VN-Handvest. Toch is er geen reden om aan te nemen dat hierdoor art. 26 IVBPR geschonden moest worden. De Nederlandse Staat heeft er niet alles gedaan. Er was geen sprake van art. 103 VN-Handvest, omdat er geen sprake was van een conflictregel

4. Conclusion

Nederland had zijn best moeten doen om de resolutie te handhaven en daar mochten ze niet een onderscheid maken tussen Iraanse en niet-Iraanse onderdanen.

Week 3: Jurisdictie en immuniteiten

Inleiding

In het nieuws was dat Nederland wrakken wilde filmen in de Javazee, alleen deze bleken verdwenen te zijn. Dit is een schending van de reikwijdte van de jurisdictie. We gaan deze week kijken naar de jurisdictie en rechtsmacht

Jurisdictie is een synoniem van rechtsmacht. Vorige weken hebben we gekeken naar de internationale rechtsorde, soevereiniteit en de gevolgen van deze twee verschijnselen. De gevolgen was de gelijkheid van alle soevereine rechtstaten. Ze hebben allen rechtsmacht ten aanzien van personen, handelingen en zaken binnen het eigen territorium. De rechtsmacht werd expliciet bevestigd door de IGH (p. 590 EIR, punt 57). Het Hof maakte in dit arrest belangrijke rechtsoverwegingen, dat elke staat soeverein is (niet onbeperkt in het internationaal publiekrecht). Als een staat rechtsmacht uitoefent, de staat in conflict kan komen met de soevereiniteit van andere staten.

Een staat kan op drie manieren rechtsmacht uitoefenen. De eerste is handhaven van de machtenscheidingen. Het goed onderscheiden als je wilt zien hoe het internationaal publiekrecht invloed heeft uitgeoefend. De tweede manifestatie van rechtsmacht is wetgeving. De derde manifestatie is rechtspraak.

Deze week gaan we het hebben over de eerste: **handhaven van de machtenscheiding**.

Handhaven van staten

Door organen van de staat wordt de uitvoerende macht uitgevoerd. Voorbeelden zijn zwaarmacht, krijgsmacht en politie. Net als opsporingsdiensten. Bij uitstek houden de organen van de staat zich bezig met handhaven. Het is de meest ingrijpende manier en daarom zijn er strikte regels voor de handhaving. Het uitgangspunt is dat de handhavende rechtsmacht dat het in beginsel plaatsvindt binnen het eigen grondgebied. Het betekent dat als een staat handhaaft buiten hun eigen jurisdictie, dan kan dat alleen op basis van gewoonte (niet op basis van beginsel, wel door gedrag). Het kan ook wanneer er sprake is van een verdrag waarin het **expliciet** staat.

Een voorbeeld was pas in het nieuws. Twee Belgische agenten hadden twee vluchtelingen geholpen om deze vluchtelingen over de Franse grens te komen. Deze politieagenten zijn gearresteerd volgens de wet. Een ander voorbeeld is dat de Belgische, Duitse en Nederlandse politie een overeenkomst hebben gesloten voor het voorkomen van misdaadorganisaties. In beginsel zou dit niet mogen, maar door de overeenkomst is het mogelijk gemaakt.

Er kan ook sprake zijn van beperkingen van de handhaving binnen het grondgebied, want soms kan iets nationaals in strijd zijn met de internationale wetgeving. Een voorbeeld is de **diplomatie**. Dit is gecodificeerd in het Weens verdrag van de diplomatie (op p. 156). In art. 22 van dit verdrag staat dat er bij de ambassades onschendbaarheid is. Deze ambassades zijn dus onschendbaar, ook al staan ze op een land van een ander. Een voorbeeld is de oprichter van Wikileaks. Hij leeft op de ambassade van Ecuador in VK, maar Engeland mag niet binnenkomen. Niet alleen de ambassade is onschendbaar, maar ook de diplomaten zelf zijn onschendbaar (volgens art. 29). De diplomaat mag zelfs geen boete krijgen van de staat waar hij verkeert. Dit staat in een arrest van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2014:7398).

Dit wordt ook beperkt door het internationaal gewoonterecht (hier staat dat staatsvertegenwoordigers ook onschendbaar zijn). Dit zijn Minister van Buitenlandse Zaken, Koning en de Minister-President. Dit werd neergelegd in een arrest dat staat op p. 515.

Wetgeving van staten

De rechtsmacht van staten is territoriaal beperkt, net als de wetgeving. Het Nederlandse recht geldt alleen in het Nederlandse grondgebied. Toch stellen staten hun wet geldig op personen, handelingen en zaken buiten hun territoriaal). Hier staat weer iets over in het arrest SS Lotus (p. 453 [46]). Er moet

sprake zijn van een aanknopingspunt van de eerste territorialiteit (grondgebied). De tweede is op basis van nationaliteit/personaliteit (personaliteitsbeginsel). En de derde kan alleen een aanknopingspunt zijn voor bescherming (beschermingsbeginsel). Ten slotte is er universaliteit. Als er buiten het territorium wordt gehandeld, moet jij kijken naar het Sr in art. 2 (p. 5). Soms kan er ook sprake zijn van strafbare feiten met een grensoverschrijdend karakter.

De nationale wetgeving is ook beperkt binnen het **territorium**. Er zijn twee soorten territoriale rechtsmacht (subjectief en objectief). De plaats waar het slachtoffer staat en de gevolgen resulteren zijn in het objectieve territoriale rechtsmacht. De dader aan de andere kant is dus het subjectieve territoriale rechtsmacht. Een voorbeeld is gebeurd een paar jaar geleden. Een Israëliische soldaat was gedood door een Libanees op de Libanese grens.

Het tweede aanknopingspunt is de **nationaliteit**. Een Nederlander krijgt te maken met de Nederlandse wetgeving buiten het territorium. Er is sprake van straffen (art. 7 – actieve nationaliteitsbeginsel), maar ook van bescherming. Er kan namelijk ook zijn dat iemand die niet-Nederlands is en die een strafbaar feit pleegt volgens de Nederlandse wet, de dader is onderworpen aan de Nederlandse Strafrecht (art. 5 Sr). Dit laatste is het passieve nationaliteitsbeginsel.

De derde is **bescherming**. Het is te verklaren op ieder die zich buiten Nederland schuldig maakt aan strafbare feiten (vitaal belang). Dit staat in art. 4 Sr. De Nederlandse Strafrecht is van toepassing voor de staat en zijn onderdanen, maar ook van samenzwering tegen de staat.

Ten slotte is er de **universaliteit**. Het is het universaliteitsbeginsel. Het zijn specifieke regels die ten grondslag van het Nederlandse Strafrecht. Ze staan ook voor buiten Nederland van het plegen van een strafbaar feit. Het is geen vitaal belang, maar een universeel belang. Een voorbeeld hiervan is piraterij (art. 81 Sr). Er is een speciale categorie die ernstig zijn dat het de hele staatsgemeenschap raken. Voorbeelden hiervan zijn foltering of genocide. Dit staat weergegeven in 'Regels met betrekking tot ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht.' In art. 2 lid 1 sub a staat dat het betrekking heeft op ieder die zich buiten Nederland zo'n schending pleegt en zich dan in Nederland bevindt. Bij het IPUR is er geen mening nodig van een rechter, maar van verdragen of gewoon door besprekingen over praktische redenen. Binnen het territorium is er ook beperking. Dit heeft te maken met de toepasselijkheid van de wetgeving. Het zijn regels die voortvloeien uit de diplomatie (zij hebben privileges).

Jurisdictie op zee

Op zee is er sprake van een andere jurisdictie dan op land. Het zou in beginsel buiten de rechtsmacht van staten vallen. Toch wordt het gereguleerd door het internationale zeerecht. Hugo de Groot had hier grote invloed op.

Het zeerecht is gecodificeerd en staat op p. 168 en verder. De zee is opgedeeld in een aantal zones. Dit staat geregeld in art. 5. Binnen de zone heeft een staat territoriale rechtsmacht (art. 2 lid 1). Een uitzondering is het recht op onschuldige doorvaart (art. 17 e.v.). In art. 18 (vaak gebruikt bij tentamen) staat weer een uitzondering op de uitzondering. Er zijn ook weer rechten voor een aansluitende zones: beperkte rechten, art. 58, continentaal plat, kuststaten hebben economische rechten.

Buiten deze zones is er sprake van de volle zee (art. 86 e.v.). Er is hierbij sprake van Mare Librium. In art. 87 staat de definitie van volle zee weergegeven. Oorlogsschepen hebben een andere regeling (art. 32). Zij hebben immuniteit en zijn dus onschendbaar. Bij uitstrek vormen ze staatseigendom. Dit geldt ook voor gezonken schepen.

Rechtspraak

De bevoegdheid is territoriaal bepaald. De Nederlandse rechters handelen op Nederlands grondgebied (in het Koninkrijk der Nederlanden). De uitspraken zijn alleen in beginsel geldig in het territorium van Nederland. Dit betekent ook dat zij rechtsmacht hebben op ieder die in de Nederlanden bevinden. Deze rechtsmacht is beperkt door het IPUR. Dit staat in een wet (p. 5 EIR). De beperkingen die IPUR erkend, zijn de staten en staatsvertegenwoordigers (rechtspersonen). Diplomaten zijn dus

onschendbaar en zij kunnen niet voor de rechter verschijnen. Ook zijn internationale organisaties onschendbaar (in omstandigheden van het geval).

De immuniteit van staten werd voor het eerst nader bekeken in het arrest *Mw. A/Koninkrijk Marokko*. Hierin was Mw. A ontslagen door haar werkgever en dit pikte ze niet, dus ging ze naar Nederland om een zaak aan te spannen. Hier werd gezegd dat de staat immuniteit behoeft als *acta jure imperii* (absolute immuniteit). Bij *acta jure gestionis* behoeft de staat geen immuniteit meer. Als we weer kijken naar het arrest, dan heeft de Hoge Raad zijn uitspraak geïnspireerd op een verdrag op p. 162. In art. 5 staat dat vreemde staten immuniteit hebben. Er kan geen immuniteit toekomen, wanneer er commerciële transacties zijn of arbeidsovereenkomsten in een andere staat. Dit laatste was het geval bij het arrest en daardoor was er geen immuniteit bij de staat Marokko.

Zelftoetsvragen

Elke staat heeft zijn eigen rechtsmacht. Dit wordt ook wel **jurisdictie** genoemd. Er zijn drie manifestaties voor de rechtsmacht van een staat. Deze drie manifestaties zijn de bevoegdheden om regels op te stellen (wetgevende macht), deze te handhaven (handhavende macht) en recht te spreken (rechtsprekende macht). Staten mogen deze rechtsmacht niet uitoefenen in andere staten, tenzij anders staat in verdragen of het internationaal gewoonterecht.

Er zijn meerdere soorten jurisdictie die onderscheiden worden: naar gebied, naar persoon en naar de aard. De eerste is het territoir van een staat (ook wel het territorialiteitsbeginsel). Een staat kan namelijk rechtsmacht uitoefenen op de personen, zaken en gebeurtenissen op zijn grondgebied. Hier wordt ook weer onderscheid tussen gemaakt, want er kan sprake zijn van het **objectieve- en subjectieve** territorialiteitsbeginsel. Bij de eerste is er sprake van een zaak dat begint in een ander territorium, maar met een gevolg in het desbetreffende grondgebied. Het subjectieve territorialiteitsbeginsel heeft betrekking op een gebeurtenis dat begint in de desbetreffende staat, maar hier geen effect heeft (bijvoorbeeld een poederbrief sturen naar het buitenland).

Er heeft zich een bijzonder recht ontwikkeld op internationaal niveau: **Het recht van de zee**. Hierin staat dat de zee in zones is verdeeld. In deze zones heeft de staat dezelfde bevoegdheid als op het land. Toch is hier een uitzondering op, want er mogen onschuldigen passeren (**innocent passage**). Er zijn ook nog **bijzondere wetten**, namelijk de staat bij aangrenzende zones. Een voorbeeld is belastingheffing of douanecontroles. Ook kan er sprake zijn van een **continentaal plateau** (aansluitende zeebodem waar bodemschatten uit kunnen worden ontgonnen. Een boorplatform is hier een voorbeeld van. Deze regels zijn vastgelegd in het VN-Zeerechtverdrag (1982). In dit verdrag staat ook de Exclusieve Economische Zone van 200 mijl vastgesteld. Kuststaten hebben hierdoor exclusieve exploitatierechten op natuurlijke hulpbronnen (vis of olie). Dit staat geregeld in art. 55 e.v.

Staatsimmunitet vloeit voort uit de soevereine gelijkheid van een staat. Staatsimmunitet heeft wel en aantal beperkingen. Ten eerste kan een staat geen immuniteit toekomen voor handelingen die zijn verricht op voet van gelijkheid met private partijen (**ius iure gestionis**). Dit kunnen ook wel commerciële transacties zijn of iets dat te maken heeft met arbeidsovereenkomsten (zie arrest Marokko/Nederland). Dit is in beginsel gemaakt zodat een staat bij uitoefening van publiek gezag (**acta iure imperii**) wordt onderworpen aan publiek gezag van een andere staat. Deze uitzondering beschermt particulieren die aan de andere kant staan bij rechtsbetrekkingen met een staat als tegenpartij.

In art. 10 van het VN-Verdrag over staatsimmunitet staat wat '**commercial transactions**' zijn en ook dat een staat geen immuniteit kan toekomen in dit geval (ius iure gestionis).

In het Weensverdrag over diplomate immuniteiten staat in art. 1 sub e wat een '**diplomatic agent**' is. Er staat dat deze persoon het hoofd is van de diplomaten van een ambassade. Verder staat in het tweede artikel waarop diplomatiek is gedefinieerd.

Als we kijken naar immuniteit van individuele gezagsdragers hebben een drietal mensen altijd immuniteit in hun ambtsperiode. Dit zijn het **staatshoofd**, **regeringsleider** en **Minister van Buitenlandse Zaken**. Zij hebben recht op persoonlijke- en formele immuniteit. **Persoonlijke immuniteit** is immuniteit voor alle handelingen die zij persoonlijk verrichten. Het is een vorm van volledige immuniteit (het betreft zowel persoonlijk als officiële immuniteit). Er bestaat persoonlijke immuniteit, omdat zij gezien worden als de verpersoonlijking van een staat. Ook wordt het toegepast voor het belang van een ongestoord verloop van de internationale betrekkingen. **Functionele immuniteit** is voor handelingen die in hun officiële hoedanigheid zijn verricht. De personen die deze immuniteit hebben treden namelijk op namens een staat. Deze immuniteit komt in beginsel toe aan alle gezagsdragers, ongeacht hun rang (volgens art. 2 sub b VN-Verdrag).

Aantekeningen bij de werkgroep

Er zijn drie vormen van rechtsmacht: Handhavend, wetgevend en rechtsprekend. Het is een onderdeel van *suprema potestas* (soevereiniteit).

Bij handhaving is het territorialiteit mogelijk, alleen zijn er wel uitzonderingen, zoals onschendbaarheid. Extra-territorialiteit is niet mogelijk, tenzij het expliciet in een verdrag staat.

Bij wetgevende rechtsmacht is territorialiteit niet mogelijk, tenzij de privileges. Bij extra-territorialiteit is er wel vrijheid, maar wel via aanknopingspunten (universaliteit, nationaliteit, territoriaal en bescherming).

Bij rechtsprekende rechtsmacht is er bij territorialiteit sprake van immuniteiten als uitzondering en de extra-territorialiteit bestaat in beginsel niet, maar in art. 31 van het Weensverdrag staat een uitzondering voor diplomaten.

De **immuniteiten** bestaan uit meerdere vakken. Er bestaat immuniteit voor: Diplomaten, staten, staatsvertegenwoordigers en internationale organisaties. Bij immuniteit van staatsvertegenwoordigers zijn er twee soorten immuniteit: normale functionele immuniteit (officiële handelingen) en persoonlijke immuniteit en dat is officieel en privé.

In het Weensverdrag staat de gecodificeerde wet voor diplomaten.

Wat is een diplomaat?

Een diplomaat vertegenwoordigt de belangen van het desbetreffende land (art. 1 sub e)

Op welk principe is diplomatiek gebaseerd?

Dit staat in art. 2.

Mag de Nederlandse politie een ambassade binnentreden?

Nee, alleen als er toestemming is van de ambassade (volgens art. 22 van het Weensverdrag). Het gebouw is onschendbaar.

Mag een diplomaat worden aangehouden?

Nee, staat in art. 29 en 31. Ze zijn wel gebonden aan het Nederlandse recht volgens art. 41 Weensverdrag.

Week 4: Verdragenrecht en aansprakelijkheidsrecht

Inleiding

Deze week gaan we het hebben over het verbintenissenrecht van boek 6 BW. In dit boek staan afspraken over overeenkomsten en de onrechtmatige daad. Er zijn twee soorten regels: primaire regels en secundaire regels. *Secundaire regels* gaan over de wet zelf en *primair recht* gaat over het inhoudelijke.

In IPUR is er een soortgelijke structuur. Hier zijn twee soorten recht erg belangrijk: Verdragenrecht en aansprakelijkheidsrecht.

Verdragenrecht

Stel dat de VS af wil van het Klimaatakkoord, gaat dat dan wel? Eerst moeten we kijken naar de relevante rechtsregels. Hier moeten we als eerste kijken naar het verdragenrecht (het internationaal gewoonterecht). Het is vastgelegd in het *Weensverdragenverdrag* (WVV) (p. 129). Hier moeten we kijken wat de reikwijdte van het WVV is. Hier onderscheiden we een aantal reikwijdtes. De eerste is de formele reikwijdte. In art. 81 e.v. staan de bepalingen of een staat daadwerkelijk partij kan worden bij het WVV. Een organisatie of staat kunnen de gegevens verzamelen voor het WVV. Uit de databank blijkt dat er 114 landen nu lid zijn van het verdrag. Voor de andere staten geldt het verdrag als het gewoonrechtelijke recht. Ten tweede moet de temporele reikwijdte worden vastgesteld. Het geeft een belangrijke hoofdregel weer dat alleen gelding heeft op het moment dat de desbetreffende staat het in werking heeft laten treden. In art. 4 staat dat het geen terugwerkende kracht heeft. Het geldt alleen ten aanzien van verdragen die zijn gesloten van een staat die lid is van het WVV. Ten slotte moet er ook nog een materiële reikwijdte worden vastgesteld. Waar gaat het verdrag in feite over? Dit wordt onder meer bepaald door art. 1. Het artikel bepaalt dat het verdrag alleen betrekking heeft op staten.

Ook moet er worden gekeken naar de toepassing. Het Klimaatakkoord is een gemengd verdrag. Het is een verdrag dat gesloten is tussen veel staten en een organisatie. Onder art. 3 sub c wordt vermeld dat er gemengde verdragen bestaan. Art. 3 geeft de materiële reikwijdte weer.

Het WVV is een aanvullende wet, net als het Burgerlijk Wetboek (regelend recht). Het geeft rechten en plichten aan.

Wilsinstemming

Aanbod en aanvaarding zijn rechtshandelingen. Het moet een op rechtsgevolgen wil zijn. Ook bij IPUR moet er wilsinstemming zijn. Er moet sprake zijn van een geldige rechtshandeling ('Consent to be bound'). Dit staat in art. 2 sub g. Onder art. 11 e.v. staan andere vormen hoe de instemming kan worden gedaan. Een verdrag bepaalt zelf hoe een 'consent to be bound' wordt gegeven.

In de praktijk spelen natuurlijke rechtspersonen niet een grote rol, maar juist rechtspersonen (staten). Staten hebben natuurlijke personen nodig om hen te vertegenwoordigen. Ze kunnen alleen optreden via een volmacht. De vertegenwoordigers moeten werken op basis van een goede volmacht (document waarin is bepaald dat de gevolmachtigde ook bevoegd is). Het wordt ook wel 'Full powers.' Dit staat in art. 2 lid 1 sub c en art. 7. In art. 7 lid 2 staat een uitzondering dat drie personen niet hun document hoeven te laten zien. Dit zijn de Minister-President, Koning en de Minister van Buitenlandse Zaken.

Hierna volgt de gebruikelijke procedure. Dit is ten eerste het vaststellen van de tekst. Dit staat in art. 9 en 10. Daarna gaat de tekst naar een hogere functionaris en daar wordt de tekst ondertekend. Het WVV-verdrag vereist meestal dat er niet alleen een ondertekening komt, maar ook de ratificatie (tweetrapsraket). Dit wordt vaak vergeleken met een parlement (hier wordt ook vaak gevraagd naar goedkeuring en ratificatie). In de internationale regering is dit hetzelfde geval. In art. 91 (p. 3).

Na de ratificatie betekent nog niet gelijk dat de staat aan het verdrag gebonden is, want eerst moet het verdrag nog in werking getreden zijn (art. 84 WVV). De inwerkingtreding staat meestal in het verdrag zelf.

Daarna wordt er gekeken naar de toepassing (art. 10). Bij het Klimaatakkoord staat dat het verdrag maar voor een beperkte tijd geldig is. Het Klimaatakkoord is op 22 april 2016 getekend, maar nog niet heeft geratificeerd ('consent to be bound'). Op 8 november 2016 is er een verzoek tot goedkeuring gestuurd (en daarna kan de regering het ook echt inwerkingtreden). De ondertekening heeft wel degelijk een effect (volgens art. 18 WVV). Er staat dat er een onthouden van het verdrag geldt.

De rechtsgevolgen van de inwerkingtreding bestaat als de goedkeuringswet is aangenomen (ratificatie). Dit staat in art. 26. Een staat is gebonden aan het verdrag en het is verplicht om de plichten na te komen. Het geldt voor het hele koninkrijk (art. 29). De inhoud van de inwerkingtreding mag niet in strijd zijn met dwingend recht (art. 53). Er mag ook niet van de norm worden afgeweken.

Daarnaast kijken we naar beëindiging van de wilsinstemming. Een staat kan in beginsel aangeven aan partijen vanaf X zich niet partij acht (ex nunc). Het is in beginsel toegestaan. In licht van pact art. 54 alleen mag als verdrag erin voorziet. De regel die beëindiging mogelijk maakt, of als alle verdragspartijen instemmen. Als het niet wordt opgenomen in verdragen in beginsel is beëindiging niet mogelijk, maar er zijn uitzonderlijke omstandigheden. Waaronder serieuze schending van een verplichting. Art. 60 en 61 gaat verder op nog meer uitzonderingen. Op grond van Weensverdrag kan de wilsinstemming beëindigen. Als we het toepassen, dan zien we in art. 28 van Klimaatakkoord lid 1, 'at any ... to the Depon' dat ze niet meer zijn verbonden.

Conclusie:

Ja, het kan, na 3 jaar.

Wilsgebreken

Een achterman die een T heeft, die een onzuivere rechtshandeling doet, is de overeenkomst nietig of vernietigbaar. Dit staat ook in het WVV. Dit staat in art. 53 en 51. Het woord 'void' is nietig. Dit zijn nietige gronden. Er zijn ook vernietigbare gronden. Hier mogen de 'consent to be bound' worden vernietigd. Voorbeelden zijn art. 48 en 49 WVV. Er is hier sprake van terugwerkende kracht (ex tunc).

Aansprakelijkheidsrecht

Als een staat zich niet houdt aan de verplichtingen, is er sprake van een wanprestatie (die voortvloeit uit een onrechtmatige daad). Bij IPUR is er alleen sprake van een onrechtmatige daad. Er wordt vooral gebruik gemaakt van primaire regels.

We gebruiken hierbij een casus. We willen een vredesmissie sturen naar Mali door de Veiligheidsraad. Dit mag volgens art. 24 van het Handvest (par. 17 van resolutie). De VN kan niet zelf deze missie bemannen, dus hij roept zijn lidstaten op. Nederland doet hier aan mee. Wat zijn de risico's als het misgaat (via onrechtmatige daad)? Wat zijn de aansprakelijkheidsrisico's op internationaal niveau?

Eerst kijken we naar de relevante rechtsregels. Het wordt beantwoord aan de hand van het aansprakelijkheidsrecht (internationaal gewoonterecht). Vanaf 1990 is er een international law commission opgericht die alle lidstaten juridisch vertegenwoordigen. Zij hadden als doel om het internationaal gewoonterecht te codificeren. Dit is zo volgens art. 13 VN-Handvest. Het aansprakelijkheidsrecht is geen verdrag. Dit betekent dat het niet bindend is. Het belang van deze artikelen is dat de gezaghebbende een reflectie krijgt van het internationaal gewoonterecht.

Wanneer er sprake is van een 'wrongful act,' is er sprake van een onrechtmatige daad. Er staat dat wanneer er sprake is van een handelen of niet-handelen die toegerekend kan worden aan een staat (art. 4 e.v.). Alleen het handelen van staatsorganen, worden toegerekend aan de staat.

Er moet in beginsel onderscheid worden gemaakt tussen het doel en de gevallen slachtoffers.

Het kan aan een Nederlandse commando worden toegerekend, omdat er hier sprake is van een staatsorgaan. Als de commando niet zelf de geweren gebruikt, maar betrokken privépersonen. Volgens art. 8 mag er sprake zijn van toerekening bij bijzondere gevallen. Een voorbeeld hiervan is de Bosnië-genocide (p. 570). Ook internationale organisaties kunnen toegerekend worden voor het handelen die door de staten ter beschikking zijn gesteld. Een voorbeeld hiervan staat op p. 147.

Zelftoetsvragen

Wij maken gebruik van het **Weens Verdragenverdrag** (WVV) als we meer willen weten over de regels van verdragen. De meeste regels in dit verdrag zijn van gewoonterechtelijke aard en zijn daarom ook bindend voor staten die geen lid zijn van het verdrag. Het WVV betreft regels met betrekking tot over verdragen die gesloten worden tussen staten.

Verdragen zijn in beginsel overeenkomsten tussen verdragen. Het heeft als functie dat het de duidelijkheid en rechtszekerheid verbetert. Vaak zijn deze verdragen ook geschreven. Een verdrag bestaat uit een preambule (openingsgedeelte), inhoudelijk gedeelte (operatieve gedeelte) en een afsluitend gedeelte (testimonium).

In het WVV staat in art. 11 e.v. dat een staat een blijk van instemming kan geven door een vijftal manieren. Ten eerste kan dit zijn via **parafering en ondertekening**. Ten tweede kan het ook door **goedkeuring**. Dit wordt meestal gedaan door een parlement van een staat. Ten derde kan het ook door **ratificatie of bekrachtiging**. Dit is meestal gedaan door middel van een ondertekening van het staatshoofd. Daarnaast kan het blijk van instemming ook geschieden door middel van **inwerkingtreding**. Ten slotte kan er ook nog **toetreding** plaatsvinden.

Een verdrag kan wel nietig worden verklaard als het in strijd is met **dwingend recht** (jus cogens). Het betekent een norm die is aanvaard en erkent door de internationale gemeenschap van staten als geheel, als norm waarvan geen afwijking is toegestaan (art. 53 WVV). Deze regel beschermt het belang van de internationale gemeenschap.

Een ander onderwerp is aansprakelijkheid van een staat. **Aansprakelijkheidsrecht** is van belang voor de toepassing en effectuering van internationaal recht. Het verbindt de schending van een internationale verplichting. De VN heeft een commissie opgericht die het Internationale recht in de gaten houdt. Deze commissie heet VN-Commissie Internationaal Recht (**ILC**). Zij hebben twee verdragen gecreëerd op het gebied van staatsaansprakelijkheid: DARS en DARIO (p. 142-153).

Bij aansprakelijkheid in het internationale rechtssysteem wordt er alleen gekeken naar een onrechtmatige daad. Een staat die een **onrechtmatige daad** begaat moet uit twee voorwaarden bestaan. De eerste is dat er sprake moet zijn van een handelen (of nalaten) in strijd met een op die staat rustende internationale verplichting en deze handeling moet aan de staat worden toegerekend (tweede criteria). Dit wordt ook wel 'circumstances precluding wrongfulness' genoemd.

Er zijn vormen van rechtsherstel voor staten. Dit staat in chapter II van DARS. De belangrijkste vormen van rechtsherstel zijn restitutie, compensatie en genoegdoening. **Restitutie** is herstel van de situatie zoals deze bestond voor het moment dat de onrechtmatige daad werd begaan. Dit is de eerste vorm waaraan gedacht wordt bij rechtsherstel. Er kan sprake zijn van materiële en juridische restitutie. Bij de eerste is het teruggeven van goederen een voorbeeld en een voorbeeld van een juridische restitutie is het intrekken van wetgeving. **Compensatie** (schadevergoeding) kan worden toegepast ter vergoeding van alle op geld waardeerbare schade. Ten derde is er de **genoegdoening**. Dit kan bestaan in een erkenning van de schending, een spijtbetuiging of een verontschuldiging. Deze vorm van rechtsherstel is van symbolische aard. Het wordt meestal gebruikt ingeval van morele schade.

Aantekeningen bij de werkgroep

Verdragenrecht staat in het Weens Verdragenverdrag. Het zijn verbintenissen tussen staten en staten en internationale organisaties.

Aansprakelijkheidsrecht geeft de gevolgen van niet-nakoming van verplichtingen weer (wanprestaties en onrechtmatige daad als voorbeeld).

DARS is opgesteld door geleerden van het ILC. Het zijn geen staatsvertegenwoordigers. Artikel 2 van de DARS geeft twee factoren weer waarvan sprake moet zijn als er sprake is van de onrechtmatige daad. Om te kijken wie aansprakelijk is, moet worden gekeken naar de DARS.

Week 5: Handhaving en geschillenbeslechting

Inleiding

De arresten die wij lezen, zijn uitzonderingen. Staten houden zich meestal aan hun verplichtingen. Soms kunnen de staten zich niet aan hun verplichtingen houden, maar er worden allerlei mechanismen nu ingezet zodat het beter gaat voor staten. Een ervan is het **toezicht op nakoming van een verdragsorgaan**. Dit kan gebeuren door internationale organisaties. Een voorbeeld hiervan is het Westerheemsverdrag. Hierin staat dat elke regering drie deskundigen benoemd als commissarissen (art. 19 lid 2).

Er is ook een commissie voor het toezicht op het IVBPR. Dit zijn ook onafhankelijke toezichthouders met een eigen staatsbestel. Er is ook een organisatie die toeziet op het verdrag van 'Prohibition of Chemical Weapons.'

Handhaving

Handhaving ligt bij de staten zelf. Hier is een mechanisme voor, namelijk de sanctie. Deze zijn gemaakt voor rechtsherstel te bewerkstelligen of dat staten zich aan iets kunnen houden. Er worden twee maatregelen onderscheiden: retorsie en represailles. **Retorsie** zijn maatregelen die niet onvriendelijk zijn, maar niet onrechtmatig zijn. Er worden hieraan geen eisen gesteld. Een voorbeeld is het uitzetten van een ambassadeur. **Represailles** zijn in beginsel wel onrechtmatig, het dwingt staten om zich aan iets te houden. Het is verbonden aan bepaalde voorwaarden.

Dit staat in art. 49 van het verdrag op p. 146. Het geldt alleen voor 'injured states.' Alleen zij mogen tegenmaatregelen instellen. Een andere beperking is dat het een maatregel kan zijn voor een staat die aansprakelijk is en deze maatregelen zijn beperkt. Een soort van tijdelijke schorsing van een bevoegdheid. In art. 50 en 51 staat dat de maatregelen proportioneel moeten zijn (art. 51) en in art. 50 staan een aantal dingen die nooit gebruikt mogen worden voor de tegenmaatregelen. Het kan worden gezien als een onrechtmatige daad tegen onrechtmatige daad, maar dit kan ook als niet-onrechtmatig worden gezien, want de handhaving neemt dit weg (art. 22).

In art. 39 van het VN-Handvest staat dat de sancties bindend zijn (art. 25). De Raad van Ministers nemen ook deze sanctiebesluiten.

De sancties worden gemaakt bij de sanctiewet. Er moet aan deze wetten worden voldaan en gekeken worden. Een schending van een minister horen hier ook bij maar deze staan bij de Wet Economische Misdrijven.

In plaats van handhaving bij onrechtmatige daad (bij internationale recht), kunnen staten ook ervoor kiezen om een geschil op te lossen door middel van een geschillenbeslechting. Het moet wel op een vreedzame wijze (art. 2 VN-Handvest).

Geschillenbeslechting

Er zijn twee soorten geschillenbeslechting: Juridische- en diplomatieke. Wij gaan het alleen hebben over de juridische geschillenbeslechting. Hier is ook weer een onderscheid:

- Staten onderling
- Staten en bedrijven
- Individuen en de staten
- Internationale gemeenschap en staten

Staten onderling

Het is uitgangspunt is: gelijken hebben geen macht over elkaar (*par in parem non habet imperium*). Het gaat over de soevereiniteit. Er is geen apparaat wat de meeste macht heeft. De uitzondering is wanneer een staat instemt met de juridische geschillenbeslechting (bij een internationaal tribunaal). Belangrijk is hier rechtsspraak en arbitrage.

Rechtsspraak is een vorm van geschillenbeslechting. Het Internationaal Hof heeft onafhankelijke rechters in dienst. Er zijn vastgestelde procedureregels. Er zijn een aantal internationale hoven. De

belangrijkste is waarschijnlijk in Den Haag. Het is openbaar. Het is een van de hoofdorganen van de VN (art. 7 VN-Handvest). De bronnen staan in art. 38 van het Statuut (p. 101). De rechters hebben een termijn van 9 jaar, met als maximum 18 jaar. Ze kijken naar alle regels van de wereld.

Een tweede is **arbitrage**. Dit zijn tribunalen die zijn opgericht voor één specifiek onderwerp. Als er door middel van arbitrage een tribunaal wordt opgericht, moet er eerst een tribunaal worden opgericht, daarna moeten er naar procedures worden gekeken en daarna kan er van start worden gegaan. Het heeft een erg privaatrechtelijk karakter, maar dat is een gebruikelijke vorm voor het internationaal recht. Het geeft vrijheid, maar dit zorgt ook voor problemen. Staten kiezen niet zelden voor een administratieve instantie. Daarom is er een permanent hof voor arbitrage. Het bestaat uit een secretariaat en zij helpen bij de vormgeving van een arbitrage. Zij hebben al procedureregels opgesteld waaruit gekozen worden, ze hebben een lijst met arbiters en ze hebben zalen tot hun beschikking. Het is minder formeel.

Instemming met juridische geschillenbeslechting kan via een verdrag (**Compromis**). Als NL en DU een geschil krijgen, maken ze een verdrag voor de details van hun geschil. Het wordt ook wel **ad hoc-verdrag** genoemd. Een tweede is dat staten een geschilclausule (**compromissoire clause**) in een verdrag zetten. Dit kan gaan over de interpretatie van het verdrag. Een voorbeeld is het genocideverdrag (art. IX). Dit vormde de basis voor het genocide-arrest. Ook bij het Westerheemsverdrag staat een clausule. Het Zeerechtverdrag heeft een groot deel van clausules. Dit was de grondslag van het arrest over Artic Sunrise.

Een derde instemming is het **forum prorogatum**. Hier is de instemming te vinden in het gedrag van de staat (kan alleen bij rechtspraak). Een staat doet hier een verzoek om de gedaagde staat te zien bij het IGH. Als de staat verschijnt bij het IGH, dan is er sprake van dit soort instemming. De gedaagde staat moet expliciet en ondubbelzinnig zeggen dat de staat instemt met de rechtspraak van het IGH.

Ook kan er bij het IGH een **facultatieve clause** geven (staat op p. 104 art. 36 lid 2). Een voorbeeld hier staat op p. 519 (27. 'On 17...present case').

Staten en bedrijven

Er zijn recent veel onderhandelingen geweest tussen Europa en de VS. Het gaat over een vrijhandelsverdrag. De VS wil speciale tribunalen voor geschillen en de Europese Commissie is ertegen. Zij wil het herstel van het vertrouwen van de burgers in de Europese politiek. Hierdoor kwam een geschillenbeslechting genaamd ISDS (Investor-state Dispute Settlement). Op p. 310 staat een modelverdrag van een ontwikkelingsland en Nederland. Hier stemmen beide partijen al op voorhand op arbitrage. Het biedt meer rechtszekerheid.

Staten en individuen

Individen hebben rechten. Zij kunnen deze rechten voorleggen bij internationale tribunalen. De rol van de VN zijn zowel institutioneel als inhoudelijk en staan in art. 2, 5 en 6. Het is een arbitraire bevoegdheid. Zij hebben de Mensenrechtenraad opgericht, ook de Algemene Vergadering. Het zijn subsidiaire organen. Ze moeten mensenrechten bevorderen. Door het opstellen van de Bill of Rights zijn de mensenrechten bevorderd (1966). Het toezicht is politiek op de mensenrechtenraad. Bij geschillenbeslechting wordt vooral veel gekeken naar het IVBPR, met het mensenrechtencomité als verdragsorgaan (art. 41 IVBPR). Dit kan alleen als de andere partij het mensenrechtencomité erkent. Ook kunnen er klachten worden beoordeeld van personen die gericht zijn tegen staten die partij zijn geworden bij het protocol van p. 207 (art. 1, 2, 3 en 5).

Internationale gemeenschap en staten

Individen hebben rechten en plichten bij het IPUR, zoals het niet begaan van internationale misdrijven. Hier is een ontwikkeling in gekomen. Er kwamen namelijk na de genocide misdrijven ad hoc straftribunalen. Hierna kwam ook het Internationaal Strafhof. Het is opgericht door het Verdrag van Rome. Er zijn 19 rechters en 1 hoofdaanklager. De reikwijdte van het Statuut van Rome is materieel beperkt (art. 5 e.v.), zoals genocide en agressie. Agressie heeft een bijzondere status (pas over jaren rechtsmacht over dit). Er is ook een formele reikwijdte (art. 12). Het is alleen bevoegd over misdrijven

die is gepleegd bij grondgebied van staten die partij is geworden bij het Statuut of een onderdaan. Het is geen terugwerkende kracht. Ook is er een temporele reikwijdte (art. 11).

De rol van het Internationaal Strafhof heeft een bepaalde procedure (art. 13). Het Hof kan verwittigd worden of door de Veiligheidsraad. Hier speelt het beginsel van complementariteit een rol (preambule).

Natuurlijke personen kunnen verschijnen voor het IGH (art. 27).

Zelftoetsvragen

Staten kunnen maatregelen nemen om naleving van het internationaal recht af te dwingen. Een vorm hiervan is **représailles**. Dit zijn handelingen die een schending van internationaal recht in zouden houden als ze niet worden gedaan om de schending door een andere staat te beëindigen. Het lijkt op het gewoonterecht (omdat ze niet formeel zijn opgesteld). De mogelijkheid van deze tegenmaatregelen van de benadeelde staat vormt vaak een effectieve rechtshandhavende factor. Een andere soort maatregel is retorsie. **Retorsie** zijn onvriendelijke daden die op zichzelf beschouwd niet onrechtmatig zijn.

Het Internationaal Gerechtshof (IGH) is het voornaamste gerechtelijke orgaan van de VN (art. 92 VN-Verdrag). Het IGH heeft twee taken: de beslechting van geschillen tussen staten en het uitbrengen van adviezen op verzoek van, vooral de Algemene Vergadering of de Veiligheidsraad van de VN. Het Hof bestaat uit **vijftien onafhankelijke rechters**, die worden benoemd voor een periode van negen jaar (art. 2 en 3 Statuut).

Daarnaast is er ook nog de **Wereldhandelsorganisatie (WTO)**. Het doel hiervan is het vrijmaken van de wereldhandel. Er zijn ook allerlei milieudoelstellingen die hier besproken worden. Een verschil met vele andere tribunaal is dat de procedure van dit recht onder toezicht staat van de DSB. Het Hof van Justitie heeft de uitspraken geen rechtstreekse werking laten krijgen, dit betekent dat de uitspraken wel bindend zijn, maar niet rechtstreeks.

Voor het toezicht op naleving van mondiale mensenrechten (zoals het **IVBPR**) bestaan verschillende mechanismen. Het toezicht op de naleving van mensenrechten heeft op mondiaal niveau wordt vooral gedaan door VN-comités. Hier worden onafhankelijke deskundigen voor uitgekozen. Het eerste mechanisme is de **rapportageplicht**. Staten moeten elke vijf jaar een rapport opsturen over de inspanningen die zijn verricht om de mensenrechtensituatie in hun land te verbeteren. Dit wordt ook wel self-reporting genoemd. Het verdragsorgaan kan naar aanleiding van dit rapport vragen stellen en commentaar geven. Ook kunnen non-gouvernementele organisatie worden gehoord. Het commentaar van een verdragsorgaan is niet bindend.

Het tweede mechanisme is **statenklachtrecht**. Staten kunnen een klacht indienen over de mensenrechtensituatie in een andere staat. Meestal hebben beiden staten de bevoegdheid om deze klacht te behandelen en tevens ook uitdrukkelijk erkend hebben.

Daarnaast is er een **zelfstandig onderzoek**. Dit is een bijzonder handhavingsmechanisme. Er is hier sprake van een onderzoek op eigen initiatief van het verdragsorgaan. Een verdragscomité kan ook een onderzoek instellen als het voldoende aanwijzingen heeft dat mensenrechten worden geschonden. De uitslag van het onderzoek is niet bindend. Er kan soms wel voorkomen dat de uitslag openbaar wordt gemaakt, maar dit komt meestal alleen voor als een staat niet of niet voldoende reageert op het onderzoek. Ook is er nog **individueel klachtrecht**. Een individu kan dan een klacht indienen tegen een staat wegens het schenden van mensenrechten.

Verdragsorganen zijn iets anders dan rechtsorganen (zoals het EHRM). De uitspraken van het EHRM zijn bindend en van het verdragsorgaan niet. De VN-comités geven zogenaamde **views**. Het is geen juridisch bindende uitspraak in een geschil.

Wat ook belangrijk is, is het **Internationaal Strafhof**. De regels staan in het Statuut van Rome (1998). Het Hof vormt een onafhankelijke internationale organisatie, maar werkt nauw samen met de VN. Zij verwijzen dan ook soms zaken door naar het Internationaal Strafhof. Het Hof mag pas vervolgen op

het moment dat er: een verzoek van de staat zelf, een onderzoek door openbaar aanklager proprio motu, een doorverwijzing door de VN-Veiligheidsraad of een verzoek van een derde staat.

Er kunnen tribunalen worden opgericht bij sprake van grote schendingen. Er is bijvoorbeeld een Joegoslavië-tribunaal opgericht voor de ernstige misdaden tijdens dit tijdperk. Het is een ad hoc-tribunaal en het is opgericht door de VN-Veiligheidsraad.

Aantekeningen bij de werkgroep

Handhaving en geschillenbeslechting zijn gemaakt voor het karakter van de internationale rechtsorde. Het is een horizontaal karakter. Ze zijn soeverein. Mechanismen voor geschillenbeslechting kunnen opgelost worden bij het Internationaal Strafhof, maar er zijn nog veel tribunalen en mechanismen die gebruikt kunnen worden. Er zitten reikwijdtes aan.

Opdracht:

Van Agt vindt dat de premier van Israël oorlogsmisdaden heeft gepleegd. Statuut van ISH zegt dat dat klopt: het bezetten van oorlogsgebied om vervolgens nieuwe huizen te bouwen. Vraag is of zij de premier voor het Strafhof kunnen zetten? Er is geen aanklacht, dus het zou niet mogelijk kunnen zijn. Het zou wel kunnen dat de VN een onderzoek zou kunnen openen naar dit probleem (art. 12 lid 2 Statuut)

Statuut van Rome wordt gebruikt bij allerlei ernstige misdaden. Het is pas in werking getreden vanaf 2002, dus voor de inwerkingtreding kan niks worden berecht. Een staat moet instemming geven en daarna kan een Hof die staat berechten of er iets over zeggen. Een zaak kan bij het Hof komen als een andere staat of de staat zelf (een statenpartij) een **verwijzing** naar het Hof. Een tweede is een verwijzing van de Veiligheidsraad (art. 13 Statuut). Ook kan het Hof zelfstandig een onderzoek starten. Het Hof kan de rechtsmacht niet uitoefenen in geval dat het in strijd is met de complementariteit (art. 17 Statuut).

De casusvraag was een tentamenvraag van vorig jaar. Het gaat over hoe staten andere staten kunnen dwingen hun verplichtingen na te komen. Het uitgangspunt is de horizontale rechtsorde. Staten moeten elkaar helpen voor handhaving. Zij hebben de primaire verantwoordelijkheid. Ze willen een represailles (art. 22 DARS). Voorwaarden staan verderop in de DARS in art. 49 en 50 en 51. In art. 49 DARS staat wie er een tegenmaatregel kan nemen (injured states) en het moet gaan over een de verantwoordelijke staat. Een andere voorwaarde is dat het binnen een bepaalde tijd moet worden ingesteld. In art. 50 staat dat een aantal schendingen niet mogen worden ingesteld als tegenmaatregel en in art. 51 staat dat de tegenmaatregel wel proportioneel moet zijn.

1. Aanhef
2. Inleiding (aanhef en rechtsvraag)
3. Rechtsregels (uitgangspunt en maatregelen)
4. Toepassing
5. Conclusie

Week 6: Internationaal publiekrecht als wereldrecht: utopie of realiteit?

Inleiding

Het is allemaal begonnen bij de San Francisco Conferentie (1945). Er zijn veel conflicten geweest voor onderhandelingen met de VN. Uiteindelijk is het nu wel goed gekomen en Nederland zal in 2018 bij de Veiligheidsraad komen.

Doelstellingen in het VN-Handvest

Na de Conferentie kwamen er allerlei doelstellingen. **Vrede en Veiligheid** zijn de allerbelangrijkste (na twee wereldoorlogen). Het moet als basis hebben dat er **vriendschappelijke betrekkingen tussen staten** hebben. Er moest ook **economische, sociale, culturele en humanitaire samenwerking** zijn. En wat tegenwoordig belangrijk is, is **zelfbeschikking** en respect voor de rechten van de mens (volgens artikel 1 van het VN-Handvest). Hier hoort ook rasgelijkheid bij. Er zijn er de afgelopen jaren meer bijgekomen, naar aanleiding van de mensenrechten. Een aantal nieuwe zijn:

- Dekolonisatie (na 1960, heel belangrijk verdrag over zelfbeschikking en plicht voor de koloniale mogendheden voor de dekolonisatie)
- Peace-keeping (strijdende partijen uit elkaar houden. Belangrijk is neutraliteit, toestemming van de betrokken landen en geen geweld tenzij aangevallen.)
- Ontwikkelingssamenwerking (internationale bijstand)
- Milieubescherming (milieuconferentie)
- Samenwerking met civil society en bedrijfsleven (niet-statelijke entiteiten)
- Terrorismebestrijding (9/11)
- Naoorlogse vredesopbouw

Er zijn mondiale waarden, waardoor alle dingen in de EIR zijn gedreven:

- Vrijheid
- Gelijkheid
- Solidariteit (saamhorigheid)
- Tolerantie
- Respect voor alle mensenrechten
- Respect voor de natuur
- Gedeelde verantwoordelijkheid

Deze zijn onder te verdelen in drie hele belangrijke mondiale waarden.

- Vrede en veiligheid (van negatieve vrede naar positieve vrede)
- Menselijkheid (menselijke waardigheid en menselijke veiligheid, responsibility to protect. Internationaal humanitair recht (oorlogsrecht))
- Duurzaamheid (belang van huidige en toekomstige generaties)

Wat is wereldrecht?

Wereldrecht bestaat uit beginselen en regels van internationaal publiekrecht die aanvaard en erkend zijn door de internationale gemeenschap in haar geheel, waarvan de naleving gezien wordt als een rechtsbelang **nog iets...**

Oude voorbeelden zijn Hugo de Groot (Mare liberum), diplomatieke/consulaire betrekkingen en internationaal humanitair recht. Nieuwere voorbeelden zijn de verdragen.

Wereldrecht zien we ook terug in de termen. **Jus cogens** (dwingend recht) is erg belangrijk. Het zijn algemene rechtsnormen die zo fundamenteel zijn, dat afwijking ervan niet is toegestaan. Voorbeeld is de genocideverbod.

Er zijn ook voorrangregels (VN-verplichtingen) boven de verplichtingen uit andere internationale overeenkomsten (art. 103 VN-Handvest) en als laatst *obligatoire erga omnes* (verplichtingen jegens allen).

De VN is een organisatie dat als wereldorganisatie fungeert. Zij hebben hervormingen ingevoerd. Ze hebben een vredesopbouwcommissie, mensenrechtenraad en managementhervorming opgericht. Er zijn ook dingen niet gelukt. De samenstelling van de Veiligheidsraad is nog vol in discussie. Men wil afschaffing van het Vetorecht.

Er zijn monistische rechtssystemen in een aantal landen, maar jus cogens is het belangrijkste recht. er zijn ook een aantal belangrijke universele verdragen met ratificatie.

Aantekeningen bij de werkgroep

Het tentamen:

- Ken de indeling van de bundel
- Scan de voorgeschreven verdragen, wat is de structuur? Welke kopjes zijn er?
- Gebruik tabjes (zie het werkboek hierover)
- Streep aan welke paragrafen zijn voorgeschreven van een arrest
- Koppel documenten in je hoofd aan een specifiek begrip

Jurisprudentie

Week 1

- Permanent Court of International Justice, The case of the S.S. "Lotus" (France v. Turkey), Judgment of 7 September 1927 (EIR, p. 448, para. 2, 13- 19, 41-44, 48)
- International Court of Justice, The North Sea Continental Shelf cases (Federal Republic of Germany v. Denmark; Federal Republic of Germany v. Netherlands), Judgment of 20 February 1969 (EIR, p. 457, para. 70-81)
- Hoge Raad, 30 mei 1986 (Sporwegstaking), NJ 1986, 688 (EIR, p. 26, para. 3)
- Hoge Raad, 18 september 2001 (Decembermoorden – Bouterse), NJ 2002, 559, ECLI:NL:HR:2001:AB1471 (EIR, p. 28, para. 1, 4.1, 4.4.1-4.8)

Week 2

- International Court of Justice, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory Opinion of 11 April 1949 (EIR, p. 617; alleen p. 617 inleiding; p. 618 vanaf 'The first question' tot en met p. 619 linker kolom (tot 'Question I(a)')
- International Court of Justice, Conditions of Admission of a State to Membership in the United Nations (Article 4 of the Charter), Advisory Opinion of 28 May 1948 (EIR, p. 614; alleen p. 615 rechter kolom vanaf 'Accordingly' tot aan de drie asterisken op. p. 616)
- Rechtbank Den Haag, 21 februari 1980 (Oost-Timor – 'Fretilin' / Nederland) (EIR, p. 26, para. 1-9)
- Hoge Raad, 14 december 2012 (Sanctieregeling Iran), ECLI:NL:HR:2012:BX8351 (EIR, p. 51, para. 3.1-3.2, 3.6-3.9)

Week 3

- Permanent Court of International Justice, The case of the S.S. "Lotus" (France v. Turkey), Judgment of 7 September 1927 (EIR, p. 448, para. 44- 46)
- International Court of Justice, Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment of 14 February 2002 (EIR, p. 515, para. 1, 13-14, 51-56, 58-61, 67-70)
- International Court of Justice, Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece Intervening), Judgment of 3 February 2012 (EIR, p. 586, para. 21, 27, 52-61)
- Hoge Raad, 5 februari 2010, (Koninkrijk Marokko / Assaoui), ECLI:NL:HR:2010:BK6673) (EIR, p. 42)
- Hoge Raad, 13 april 2012 (Stichting 'Mothers of Srebrenica' c.s. / Nederland en de Verenigde Naties), ECLI:NL:HR:2012:BW1999 (EIR, p. 46, para. 3 en 4)

Week 4

- International Court of Justice, Case Concerning Delimitation and Territorial Questions Between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain), Judgment on Jurisdiction and Admissibility of 1 July 1994 (EIR, p. 494)
- International Court of Justice, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment of 26 February 2007 (EIR, p. 566, para. 385-400, 413-415)
- Hoge Raad, 6 september 2013 (Nederland/Nuhanovic), ECLI:NL:HR:2013:BZ9225 (EIR, p. 58, para. 3.1-3.14)
- Conclusie AG Vlas, 3 mei 2013 (Nederland/Nuhanovic), ECLI:NL:PHR:2013:BZ9225 (EIR, p. 65, paras. 1 en 4)

Week 5

- International Court of Justice, Case Concerning East Timor (Portugal v. Australia), Judgment on Jurisdiction and Admissibility of 30 June 1995 (EIR, p. 496)
- International Court of Justice, Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda), Judgment on Jurisdiction and Admissibility of 3 February 2006 (EIR, p. 549, para. 1, 15, 18, 21-22, 28-29, 38, 64-70)
- International Court of Justice, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion of 22 July 2010 (EIR, p. 664, para. 1, 17-28)